

VÄRMDÖ KOMMUN

Biblioteksplan

för folk- och skolbibliotek
i Värmdö kommun 2019-2023

Beslutsnivå- och datum <i>(läggs in efter beslut)</i>	Kommunfullmäktige 2019-06-17
Diarienummer	2019KS/1287
Reviderat	-
Lagstadgat styrdokument	Bibliotekslag (2013:801) 17 §
Ersätter styrdokument	Biblioteksplan 2016-2018, antagen av kommunfullmäktige 2016-01-27 § 15
Uppföljning	I samband med årsredovisningen 2022.
Ansvar	Kultur- och fritidsnämnden.

Innehåll

Framtidens bibliotek i Värmdö kommun	3
Biblioteksverksamheten idag	3
Styrande dokument	4
Befolkningsprognos	5
Sju strategiska utvecklingsområden för Värmdö kommuns biblioteksverksamhet 2019-2023.....	6
Skolbibliotek	6
Förskola	7
Nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska	8
Uppsökande verksamhet	8
Tillgänglighet	9
Digitalisering och medie- och informationskunnighet	10
Hållbarhet och samverkan	11
Uppföljning av biblioteksplanen och utvärdering av verksamheten.....	12

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

Framtidens bibliotek i Värmdö kommun

En välfungerande lokalt förankrad och tillgänglig biblioteksverksamhet är en av nycklarna till ett långsiktigt hållbart demokratiskt samhälle där invånare i alla åldrar är aktiva och har en hög livskvalitet. Det vet vi genom forskning och historisk erfarenhet från hela världen och här i Värmdö kommun. Därför är Biblioteksplanen ett viktigt strategiskt dokument för att upprätthålla och utveckla inte bara de lokala biblioteksverksamheterna¹ utan hela lokalsamhället i Värmdö kommun.

Biblioteksplanen fokuserar på sju strategiska utvecklingsområden under sin giltighetstid 2019-2023: Skolbibliotek, Förskola, Nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska, Uppsökande verksamhet, Tillgänglighet, Digitalisering och medie- och informationskunnighet, samt Hållbarhet och samverkan. De sju områdena har valts ut i dialog med den Nationella biblioteksstrategin² såväl som de lokala förutsättningarna i Värmdö.

Biblioteksverksamheten idag

I Värmdö kommuns verksamhet på biblioteksområdet ingår folkbibliotek och skolbibliotek. Värmdö kommuns folkbibliotek är en offentligt finansierad och utförd kommunal verksamhet som styrs av innehållat Bibliotekslagen. Verksamheten vänder sig främst till kommunens invånare i alla åldrar, men är också en del av utbudet som kommunen erbjuder besökare såsom personer med fritidshus i kommunen och tillfälliga gäster. För att utföra verksamheten krävs utbildad personal, tillgängliga lokaler och ett utbud av media, men på vilket sätt dessa används är sekundärt i förhållandet att leva upp till Bibliotekslagens och lokalsamhällets krav.

Kultur- och fritidsnämnden i Värmdö kommun är huvudman för folkbiblioteksverksamheten i kommunen. Denna verksamhet bedrivs idag med fysisk utgångspunkt från huvudbiblioteket beläget i Runda huset i Gustavsberg samt de två mindre biblioteksfilialerna som är lokaliserade i skollokaler på Djurö och i Hemmesta. För att erbjuda biblioteksverksamhet även i skärgården har kommunen tecknat överenskommelser med intresseföreningar, hembygdsföreningar och skolor på Möja, Nämndö, Runmarö, Sandhamn och Svartsö. Aktuell statistik om utlån, lokaler, personal, mediebestånd, nyförvärv med mera vid Värmdö

¹ Bibliotekslagen (2013:801) 17 § anger att kommuner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet, varför biblioteksplanen också är ett lagstadgat dokument och tillhör Värmdö kommuns författningssamling.

² Kungliga biblioteket (2019) *Demokratis skattkammare: Förslag till en nationell biblioteksstrategi*. Förslaget till den nationella strategin har utarbetats under ledning av den nationella samordnaren Erik Fichtelius och utredarna Christina Persson och Eva Enarsson utifrån ett uppdrag som gavs av Regeringen 2015. Utredningen har under arbetets gång presenterat ett antal rapporter på ett antal olika områden. Dessa kan nås på Kungliga bibliotekets hemsida: <https://www.kb.se/om-oss/nationell-biblioteksstrategi.html>. I anslutningen till förslaget till den nationella biblioteksstrategin finns också sex reformförslag som rör statliga satsningar till stärkta skolbibliotek, stärkta bibliotek för minoriteter och urfolk, stärkt mångspråkig biblioteksverksamhet, stärkta nationella digitala bibliotekstjänster, stärkt nationell biblioteksmyndighet, samt stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet.

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

folkbibliotek och andra bibliotek i hela landet återfinns i Kungliga bibliotekets nationella biblioteksstatistik som finns att tillgå online³.

Utbildningsnämnden i Värmdö kommun ansvarar för skolbiblioteksverksamheten, som regleras i Skollagen, vid de skolor som nämnden är huvudman för. I kommunal regi finns 10 grundskolor och 2 gymnasieskolor. Idag finns inte den kommunala skolbiblioteksverksamheten i Värmdö kommun med i Kungliga bibliotekets nationella biblioteksstatistik. Utbildningsnämnden är också ansvarig för de förskolor i kommunen som drivs i kommunal regi. Det handlar år 2019 om 32 förskolor.

Styrande dokument

Biblioteksverksamhet i Sverige styrs framförallt av Bibliotekslagen (2013:801) och Skollagen (2010:800)⁴. I Bibliotekslagen slås det fast att:

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens⁵ ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.⁶

Bibliotekslagen anger också krav på särskilt uppmärksammande av personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska⁷, samt barn och ungdomar.⁸

I Skollagen står att: ”Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.”⁹

All kommunal verksamhet i Värmdö kommun ska bidra till att uppfylla Vision 2030¹⁰ och de tillhörande kommunövergripande målen¹¹:

- Medborgarna har inflytande och är delaktiga
- Medborgarna har goda och trygga livsvillkor som främjar självständighet och utveckling

³ Kungliga biblioteket: "Biblioteksstatistik", <http://bibstat.kb.se/>.

⁴ För en överblick av aktuell lagstiftning och styrande dokument som biblioteksverksamheten behöver förhålla sig till, se Bilaga 1. Se också: Regeringens proposition *Ny bibliotekslag* (prop. 2012/13:147) som sammanfattats av Svensk biblioteksforening (2015) i "För det demokratiska samhällets utveckling: Bibliotekslagen enligt lagstiftaren."

⁵ Litteratur ska här förstås som alla genrer och tekniska format, både skön- och facklitterära böcker i fysiskt och digitalt format samt andra former i vilka det skrivna ordet förmedlas, till exempel tidningar och tidskrifter. I Biblioteksplanen används ordet "media" i betydelsen enskilda exemplar av litteratur såsom en bok.

⁶ Bibliotekslagen (2013:801) 2 §

⁷ Bibliotekslagen (2013:801) 4-5 §§

⁸ Bibliotekslagen (2013:801) 8 §.

⁹ Skollagen (2010:800) 2 kap. 36 §,

¹⁰ "Skärgårdens mötesplats: Vision 2030" antogs av Kommunfullmäktige 2009.

¹¹ Kommunfullmäktige konkretiserade i Budget 2019 Vision 2030 i ett antal kommunövergripande mål.

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

- Medborgarna får god service
- Näringslivet får god service, bra förutsättningar och goda utvecklingsmöjligheter
- En lokal bostadsmarknad som är i balans
- En god miljö med begränsad klimatpåverkan
- Ett hållbart resursutnyttjande där växt- och djurlivet på land och i vattnet är i balans
- Värmdö kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare
- Värmdö kommun ska ha en god ekonomisk hushållning.

I linje med de kommunövergripande målen har folkbiblioteken i Värmdö utarbetat ett arbetssätt som sammanfattas i Bibliotekets värdegrund:

Engagemang – vi tar ansvar för vårt uppdrag och våra besökare är alltid i fokus

Tillgänglighet – alla är välkomna och vi jobbar aktivt för att alla ska kunna tillgodogöra sig verksamheten¹²

Öppenhet – vi bemöter alla med respekt och är öppna för synpunkter. Vi delar med oss av information och kunskap.

Befolkningsprognos

Enligt den senaste befolkningsprognosen¹³ förväntas Värmdö kommuns befolkning öka under Biblioteksplanens giltighetstid från 44 387 invånare 2018 till 47 592 år 2022. Den kraftiga ökningen av befolkningen förväntas sedan fortsätta med en förväntad befolkning på 52 545 invånare år 2027 och 78 250 invånare år 2050. Befolkningsökningen förväntas gälla alla åldersgrupper, men med relevans för biblioteksverksamheten kan det särskilt nämnas att åldersgruppen 0-18 förväntas öka särskilt kraftigt. Vid sidan av utvecklingen med fler barn och unga i kommunen, väntas också befolkningen i åldersgruppen över 65 år öka drastiskt. Fram till år 2022 antas antalet personer som är 65 år eller äldre ha ökat med knappt 900 jämfört med år 2018. På längre sikt förväntas andelen äldre fortsätta att stiga kraftigt.

En generell ökning av befolkningen i Värmdö kommun ställer ökade krav för att leva upp till Bibliotekslagens krav på tillgänglighet för alla kommuninvånare och därmed verksamhetens omfattning. Ökningen av andelen barn och äldre innebär att verksamhetens struktur ytterligare behöver anpassas för att leva upp till dessa befolkningsgruppers särskilda behov. Den innebär också att skatteintäkterna i förhållande till befolkningsantalet kommer att minska i kommunen, vilket får som resultat att kostnadseffektiviteten i all offentlig verksamhet

¹² Som ett led i detta är folkbiblioteksverksamheten i Värmdö kommun HBTQ-certifierade. Det är Riksförbundet för för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL) som utfärdar HBTQ-certifieringen. Den innebär att personalen har kompetens att se till att folkbiblioteken är platser där besökarna känner sig sedda och respekterade oberoende av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, livsåskådning, funktionsförmåga, sexuell läggning eller ålder. Folkbiblioteken ska också ha ett medieutbud som är relevant och tillgängligt för alla, och arbeta för att besök av och deltagande i folkbibliotekens aktiviteter ökar i alla sociala grupper. För mer information se RFSL:s hemsida: <https://www.rfsl.se/certifiering-och-utbildning/det-haer-aer-en-certifiering/>.

¹³ SWECO:s rapport (2019) "Befolkningsprognos 2019-2028 Värmdö kommun Med utblick fram till år 2050".

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

inklusive biblioteken kommer att behöva ökas. Även om det inte finns någon statistik tillgänglig över kommuninvånarnas hemspråk är det också troligt att behovet av media och tjänster på andra språk än svenska kommer att öka. Detta kan gälla såväl de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib romska och samiska som andra språk.

Värmdö kommun är inte bara en kommun med stark befolkningstillväxt, det är också en geografiskt vidsträckt kommun med skilda förutsättningar – från den allt mer storstadsnära tätorten Gustavsberg till glesbygden i skärgården – och dåliga tvärförbindelser i form av vägnät och kollektivtrafik. Dessutom förändras relationen mellan olika platser i kommunen i takt med att befolkningen ökar i vissa områden och minskar i andra. Gustavsbergs befolkning förväntas öka med 26 % fram till år 2027. Detta tillsammans med erfarenheten att geografisk närhet till bibliotek har stor betydelse för utlån innebär att framtidens biblioteksverksamhet i Värmdö kommer behöva bli allt mer mobil för att kunna tillgodose behoven hos invånare i hela kommunen.

Sju strategiska utvecklingsområden för Värmdö kommuns biblioteksverksamhet 2019-2023

Skolbibliotek

Utbildningsnämnden i Värmdö kommun har ett ansvar för att alla elever i skolor där kommunen är huvudman har tillgång till ett skolbibliotek¹⁴. Skolbiblioteken ska vara en pedagogisk resurs¹⁵ och en integrerad del i skolans arbete för att leva upp till aktuella läroplaner. Skolbiblioteken är särskilt viktiga i skolans värdegrundsarbete och ska på samma sätt som folkbiblioteken verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt¹⁶.

Skolinspektionen har ställt upp ett antal krav som ska vara uppfyllda för att eleverna anses ha tillgång till skolbibliotek som används i undervisningen:

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del i elevernas undervisning för att bidra till att nå målen för utbildningen.
- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

¹⁴ Skollagen (2010:800) 2 kap. 36 §, Se också Skolinspektionens promemoria om skolbibliotek (2018) tillgänglig på <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/0-sj/04-rad-och-vagledning/stallningstaganden/pm-skolbibliotek.pdf>

¹⁵ Skolinspektionen (2018) *Skolbiblioteket som pedagogisk resurs*. Se även Bilaga 2 B.

¹⁶ Bibliotekslagen (2013:801) 2 §

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

- Skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens samt utgör ett stöd i elevens lärande och utveckling.

Skolbiblioteken har en viktig roll att spela när det gäller medie- och informationskunnighet såväl som skolornas arbete med den av regeringen beslutade digitaliseringsstrategin¹⁷ för skolväsendet liksom med skolans läroplansstadgade arbete med de nationella minoriteterna¹⁸.

Strategi för mandatperioden 2019-2023

- Skolan bör arbeta aktivt med att kartlägga skolbiblioteksverksamheten och dess nuvarande och framtida behov, med Kungliga bibliotekets statistikdatabas som utgångspunkt för skattning och jämförelser. En omvärldsanalys för att se vad som fungerat bra i andra kommuner kan också bidra på ett positivt sätt för att utveckla skolbiblioteksverksamheten.
- För att skapa en grund för att kunna starta ett utvecklingsarbete mot skolbibliotek som kan ta aktiv del av skolans pedagogiska arbete bör det finnas utbildade skolbibliotekarier på plats i skolorna som kan etablera planerade samarbeten med pedagoger i alla ämnen.
- Ett kollegialt samarbete mellan skolbibliotekarier och folkbibliotekarier kan ske för att använda respektive yrkesgrupps kompetens på bästa sätt.

Förskola

För elever i förskolan finns det inget krav på tillgång till skolbibliotek. Däremot lyfts det språkutvecklande och läsfrämjande arbetet liksom arbetet med de nationella minoritetsspråken och den digitala kompetensen hos barn fram i den reviderade läroplanen för förskolan som träder i kraft i juli 2019¹⁹.

Flera förskolor har redan en etablerad kontakt med kommunens folkbibliotek och dess personal. Men många förskolor har geografiskt långa avstånd till folkbibliotekets filialer och ett mer formaliserat samarbete mellan förskolorna och folkbiblioteken inom områden som lyfts fram i den nya läroplanen saknas.

¹⁷ "Digitaliseringsstrategi för skolväsendet" (2017 Tillgänglig på <https://www.regeringen.se/4a9d9a/contentassets/00b3d9118b0144f6bb95302f3e08d11c/nationell-digitaliseringsstrategi-for-skolvasesendet.pdf>).

¹⁸ Se information på Skolverkets hemsida <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/material-for-att-undervisa-om-nationella-minoriteter#h-Laroplanenigrundskolanomundervisningomnationellaminoriteter> samt Kungliga biblioteket (2018) "Biblioteken och de nationella minoritetsspråken: En lägesbeskrivning."

¹⁹ Se vidare på Skolverkets hemsida: <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/reviderad-laroplan-for-forskolan>

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

Strategi för mandatperioden 2019-2023

- I och med att den nya läroplanen för förskolan träder i kraft bör samverka mellan förskolorna och folkbiblioteken utvecklas och formaliseras när det gäller läsande²⁰, språkutveckling, digital kompetens, och de nationella minoriteterna. I detta arbete bör läs- och skaparbussen²¹ användas.

Nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska

I Bibliotekslagen står det att ”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.”²²

I Värmdö kommun finns sedan lång tid tillbaka ett kontinuerligt arbete med minoritetsspråket finska, till följd av tidigare arbetskraftsinvandring från Finland till Värmdö. Övriga minoritetsspråk och media på andra språk än svenska är en integrerad del av folkbibliotekens arbete.

Strategi för mandatperioden 2019-2023

- Folk- och skolbiblioteken bör utveckla och intensifiera arbetet med de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska.
- Även om inte den aktiva efterfrågan av verksamhet på de andra minoritetsspråken är stor, bör folkbiblioteken arbeta med kunskapsförmedling om de nationella minoriteterna och språken.
- Folkbibliotekens arbete med minoritetsspråken och andra modersmål än svenska bör fokusera på barn och ungdomar.

Uppsökande verksamhet

Idag minskar antalet utlån internationellt och vid Värmdö kommuns folkbibliotek är endast 21 procent av befolkningen aktiva låntagare. Folkbibliotekets låntagare är också ojämnt fördelade över kommunens geografiska yta; invånare som bor nära ett fysiskt folkbibliotek lånar fler böcker än invånare som bor längre ifrån ett fysiskt folkbibliotek.²³ Att öka andelen av befolkningen som har tillgång till och använder folkbiblioteksverksamheten samtidigt som befolkningen i stort ökar kraftigt utgör en stor utmaning under de kommande fyra åren.

²⁰ Med ordet läsning avses i bred bemärkelse (gällande alla åldrar) tillgodogörandet av litteratur, men också alla andra typer av texter från text publicerad i social media till myndighetsdokument och hantverksinstruktioner.

²¹ Värmdö folkbibliotek har fått ett bidrag från Kulturrådet för att köpa in och driva folkbiblioteksverksamhet med utgångspunkt från en så kallad läs- och skaparbuss.

²² Bibliotekslagen (2013:801) 5 §.

²³ Se Bilaga 2.

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

Den uppsökande verksamheten pågår idag som en del av folkbiblioteksverksamheten, men behöver skalas upp för att möta befolkningens ökning och de förväntade förändringarna i kommunens demografi.

Strategi för mandatperioden 2019-2023

- Folkbiblioteken bör förstärka sin strategiskt uppsökande verksamhet riktad till hela befolkningen. Det görs bland annat genom mer strukturerad samverkan med offentliga institutioner²⁴, föreningar och nätverk i det civila samhället, men också när det är lämpligt med det lokala näringslivet²⁵.
- Att undersöka vad invånarna och besökare efterfrågar för tjänster från folkbiblioteken är också viktiga delar i att förbättra verksamheten och att nå ut till fler invånare i hela kommunen under perioden, liksom att sprida information om folkbibliotekens utbud av tjänster.²⁶
- Uppsökande folkbiblioteksverksamhet riktad till barn och unga bör vara särskilt prioriterat²⁷. Detta görs inom modellen ”Mer för fler” i samarbete med Värmdö kulturskola²⁸.

Tillgänglighet

För att leva upp till det grundläggande uppdraget om fri åsiktsbildning, läsning och lärande behöver folkbiblioteken i Värmdö kommun arbeta på olika sätt och på olika sorters platser. Bibliotekslagen slår fast att varje kommun ska ha ett folkbibliotek som är tillgängligt för alla och anpassade till användarnas behov²⁹. Hur folkbiblioteket är utformat finns det emellertid stor frihet att bestämma lokalt, så länge tillgängligheten och användarnas behov utgör grunden. Traditionellt förknippas folkbibliotek med en fysisk lokal för fysisk media, verksamhet och läsning, men befolkningsökningen, den förändrade demografiska strukturen och inte minst förändrade sociala och kulturella mönster ställer nya krav och öppnar upp nya möjligheter för folkbiblioteksverksamheten.

De fysiska folkbibliotekslokalerna är redan idag begränsande för verksamheten eftersom de inte lever upp till kraven på fysisk tillgänglighet för personer med funktionsvariationer, inte möjliggör inbjudande skyltning av medier på ett tillfredsställande sätt eller programverksamhet som lockar fler personer än vad det finns plats för. Med

²⁴ Såsom barnavårdscentral, asylboenden och särskilda boenden för äldre.

²⁵ Till exempel kontinuerligt med lokala näringsidkare och i punktinsatser i samband med större evenemang.

²⁶ Exempelvis i kommunens skolor och förskolor, till kommunens anställda och i digitala kanaler.

²⁷ Att biblioteken ska prioritera barn och ungdomar är tydligt i Bibliotekslagen men blir också allt mer viktigt i och med att Barnkonventionen blir svensk lag 2020. Lokalt i Värmdö anger Vision 2030 att Värmdö kommun ska bygga ett samhälle utifrån barnets bästa och som visats ovan förväntas befolkning i åldersgruppen 0-18 år öka kraftigt i Värmdö kommun på kort såväl som lång sikt. Biblioteksverksamhet i Värmdö kommun som riktar sig till barn och unga bedrivs både av folkbiblioteken och skolbiblioteken.

²⁸ ”Mer för fler” är ett initiativ från Sveriges kommuner och landsting (SKL), Svensk biblioteksörening och Kulturskolerådet, och som Värmdö folkbibliotek deltagit i under 2017-2018. Mer information finns på SKL:s hemsida: <https://skl.se/skolakulturfrid/kulturfrid/merforflerhurnarviflerinomkulturomradet.12157.html>.

²⁹ Bibliotekslagen (2013:801) 6 §.

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

befolkningsökningen och en större efterfrågan av studie- och arbetsplatser i kommunen såväl som sociala mötesplatser blir frågan allt mer akut. Den förväntade framtida ökningen av andelen äldre i Värmdö kommun kan förväntas innebära att antalet personer med funktionsvariationer ökar, och att verksamheten därför strategiskt behöver anpassas efter detta. Öppettiderna är också avgränsande, inte minst på filialbiblioteken och under tider då invånarna oftast är lediga såsom kvällar, helger och sommarperioden.

Strategi för mandatperioden 2019-2023

- En långsiktig lösning för folkbibliotekens fysiska lokaler behöver hittas för att säkerställa att kommunens folkbiblioteksverksamhet lever upp till lagstiftningens krav.
- Folkbiblioteken bör utöka sin mobila verksamheter – det vill säga att media, personal, olika evenemang och tjänster blir tillgängliga på fler platser än i de permanenta fysiska lokalerna. Det sker med hjälp av den läs- och skaparbuss som är under inköp 2019 såväl som i andra former. Det pågående samarbetet med den regionala biblioteksbåten³⁰ i skärgården fortsätter.
- För att utöka öppettider bör Meröppet³¹ införas på fler folkbibliotek i kommunen.

Digitalisering och medie- och informationskunnighet

Folk- och skolbibliotekens viktiga roll i digitaliseringen av samhället är något som särskilt lyfts fram i den nationella biblioteksstrategin³² och det är lika aktuellt i Värmdö kommun. Det är en roll som innehåller flera komponenter. Dels handlar det om att folk- och skolbiblioteken ska vara en resurs när hela samhället digitaliseras, som bistår med utbildning och information om användandet av digital media till invånare i alla åldrar. En viktig komponent i folkbibliotekens uppdrag är att ”verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.”³³ Dels handlar det om att själva folk- och skolbiblioteksverksamheten i allt högre grad digitaliseras med ett bredare utbud av e-tjänster som i folkbibliotekens fall görs tillgängliga till invånarna på andra platser än i det fysiska folkbiblioteket³⁴. Det breddade digitala utbudet vid folkbiblioteken kan också förväntas bidra till att fler invånare blir aktiva folkbiblioteksanvändare, samtidigt som tillgängligheten ökar när det gäller öppettider såväl som geografi.

Idag riktas utbildningen i medie- och informationskunnighet³⁵ vid folkbiblioteken främst mot äldre personer genom ett samarbete med föreningen Seniornet³⁶. När det gäller de digitala

³⁰ Biblioteksbådet är ett samarbete med kommunerna i Norrtälje, Österåker och Haninge.

³¹ Meröppet innebär att bibliotekslokalerna är tillgängliga även när det inte finns personal på plats. Djurö bibliotek har haft Meröppet sedan april 2017.

³² Kungliga biblioteket (2019) *Demokratins skattkammare: Förslag till en nationell biblioteksstrategi*.

³³ Bibliotekslagen (2013:801) 7 §.

³⁴ Det kan handla om databaser, litteratur i elektroniskt format, såväl som möjlighet att betala biblioteksskulder och få rådgivning av en utbildad bibliotekarie via hemsidan.

³⁵ Medie- och informationskunnighet (MIK) kan handla om att använda en sökmotor för att ta reda på när en konsert äger rum eller att använda en mobilapplikation för att kommunicera med andra, såväl som kunskap om källkritik.

³⁶ För mer information se föreningens hemsida: <http://www.seniornetvarmdo.n.nu/kontakta-oss>.

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

tjänsterna finns det idag en fungerande verksamhet, men med vissa tekniska problem och luckor i utbudet.

Strategi för mandatperioden 2019-2023

- Värmdö kommuns folk- och skolbiblioteksverksamhet bör gå i bräsch för den digitala utvecklingen i kommunen.
- Folkbiblioteken bör vara ett viktigt led i att Värmdös invånare blir allt mer digitalt kompetenta. Detta sker inom ramen för Kungliga bibliotekets projekt Digitalt först³⁷ och fortsatt samarbete med föreningen Seniornet.
- Digital kompetens handlar både om att förstå och att själv vara med och skapa. Folkbiblioteken fortsätter sitt arbete med Makersspace³⁸.
- Utbudet av digital media och program bör öka på folk- och skolbiblioteken samtidigt som tekniken blir så enkel att alla kan använda den utan extra stöd.
- De digitala tjänsterna bör utvecklas och utvidgas för att underlätta kommunikationen mellan invånare och folkbibliotek. Hemsidan bör tillhandahålla självbetjäningstjänster, och fler invånare bör få kännedom om vilka digitala resurser som de har tillgång till genom folkbiblioteken.

Hållbarhet och samverkan

Lokalsamhället i Värmdö kommun står inför stora utmaningar 2019-2023 med en växande befolkning och intensifierade krav på social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Biblioteksverksamheten i skolor och folkbibliotek är central för Värmdö kommuns möjligheter att klara av utmaningarna. Bidragen till det demokratiska samhället och den sociala hållbarheten är något som betonas i Bibliotekslagen och som ingår i den traditionella bilden av bibliotek. Men biblioteken bidrar på ett lika självklart sätt till ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Genom att erbjuda ett brett utbud av fysisk media kan folkbiblioteken bidra till ekologisk hållbarhet genom fler att fler invånare kan använda samma exemplar. Genom att erbjuda välfungerande och inbjudande platser för arbete, studier och nätverkande samt digitala verktyg för informationsinhämtning, kan folkbiblioteken bidra till att förenkla för invånare i arbetsför ålder att arbeta och studera på plats i Värmdö kommun, utan att behöva pendla. Att underlätta för studier och arbete inom Värmdös kommungränser bör ha en positiv inverkan på den ekonomiska hållbarheten genom en större befolkning i åldersgrupperna som betalar skatt, och genom att förbättra förutsättningarna för det lokala näringslivet och kommunens tillgång på kompetens och personal. Det i sin tur bidrar till ökad livskvalitet för invånarna i Värmdö och bidrar till att kommunen blir en attraktiv plats för besöksnäring såväl som bostadsadress. Folkbiblioteken kan också utgöra platser där

³⁷ För mer information se: <https://digitaltforst.blogg.kb.se/uppdraget/>.

³⁸ Makerspace är platser för digitalt skapande.

Beslutsdatum: 2019-06-17	Diarienummer: 2019KS/1287
Dokumentnamn: Strategisk plan för folk- och skolbibliotek	i Värmdö kommun 2019-2023

invånare i alla åldrar kan fördjupa sina kunskaper om hållbarhet. Idag arbetar folkbiblioteken på flera olika sätt med hållbarhetsfrågor, ofta i samverkan med föreningslivet³⁹.

För att arbeta med hållbarhetsfrågor krävs samverkan, på samma sätt som att samverkan gör kommunens biblioteksverksamhet mer hållbar. Därför behöver folk- och skolbibliotekens verksamhet den kommande tiden fortsätta att arbeta med hållbarhet och samverkan.

Strategi för mandatperioden 2019-2023

- Folk- och skolbiblioteken bör fortsätta fördjupa och utveckla sitt arbete med hållbarhetsfrågor.
- Samverkan bör ske på ett kontinuerligt och strategiskt sätt mellan skolbibliotek och folkbibliotek, mellan folkbibliotek och andra kommunala verksamheter, mellan folkbibliotek och andra offentliga verksamheter på regional och nationell nivå, såväl som med folk- och skolbiblioteksverksamheter i andra kommuner.

Uppföljning av biblioteksplanen och utvärdering av verksamheten

Biblioteksplanen ligger till grund för kultur- och fritidsnämndens och utbildningsnämndens folk- och skolbiblioteksverksamheter, och konkretiseras i uppdragsbeskrivningar och verksamhetsplaner. Uppföljning av uppdragsbeskrivningar och verksamhetsplaner görs inom Värmdö kommuns generella struktur för verksamhetsuppföljning i form av delårsrapporter och verksamhetsberättelser.

Vid sidan av den uppföljning av de konkreta åtgärder som utifrån Biblioteksplanen formuleras i uppdragsbeskrivningar och verksamhetsplaner, ska Biblioteksplanen i sig följas upp en gång per mandatperiod. Detta för att ge Kultur- och fritidsnämnden, Utbildningsnämnden och Kommunfullmäktige en sammantagen bild av hur säkerställandet av de mer övergripande och strategiska delarna av verksamheten tagit sig uttryck under den gångna mandatperioden. Uppföljningen ska återrapporteras till kommunfullmäktige i samband med årsredovisningen 2022. Uppföljningen bör sedan ligga till grund för utarbetandet av en ny biblioteksplan.

³⁹ Som exempel kan nämnas att Röda korset bedriver en syateljé med hållbarhetsperspektiv på huvudbiblioteket och Naturskyddsföreningen har i samarbete med folkbiblioteket anordnat klädbytdagar med mera.